

Hoe hervormden de KU Leuven Bibliotheken hun afvoerbeleid?

Dirk Aerts, Dominique Coene en Demmy Verbeke

In maart 2016 keurde de KU Leuven Bibliotheken een nieuw bewaarbeleid voor gedrukte tijdschriften goed. We stappen af van het basisprincipe dat er aan de KU Leuven minstens één fysiek exemplaar bewaard moet worden. Die nieuwe aanpak koppelen we aan meer aandacht voor erfgoed.

Er wordt strenger geselecteerd, maar voor wat bijgehouden wordt, worden betere bewaaromstandigheden voorzien. De kernpunten van het nieuwe beleid zijn:

- We bewaren niet langer een papieren versie van tijdschriften uit de gebruikscollectie als een voldoende duurzaam digitaal equivalent beschikbaar is en wanneer er voor onderwijs of onderzoek geen bijzondere nood is aan een gedrukt exemplaar.
- We bewaren tijdschriften met erfgoedwaarde in minstens één exemplaar — ongeacht het bestaan van een digitaal equivalent — in de best mogelijke bewaaromstandigheden.

In principe beslissen de verschillende afdelingen van de KU Leuven Bibliotheken zelf om wiedooperaties volgens deze principes op te starten, maar dit jaar starten de KU Leuven Bibliotheken wel met een grootschalig collectief wiedproject. Dit project krijgt de naam Depotproject Archiefcollecties Gedrukte Tijdschriften (DAGT). Het is gericht op tijdschriften die deel uitmaken van grote digitale archieven aangekocht door de KU Leuven (Proquest Periodical Archive Online, JSTOR, Digizeitschriften, enz). Voor al deze archieven (in totaal 35) werd een grondige controle uitgevoerd op de duurzaamheid, waarbij we letten op vijf elementen:

- Beschikt de KU Leuven over een **licentie**? Is er een afdwingbaar juridisch kader voor toegang door KU Leuven gebruikers tot het betreffende archief?
- Is er sprake van **Perpetual Access**? Wat zijn de garanties op lange termijn die vastgelegd zijn in de licentie?
- Is er een **recurrente kost** verbonden aan de toegang tot het archief? Is toegang afhankelijk van een jaarlijks te betalen factuur of niet?

- Is de **inhoud** van het archief **stabiel**? Is er voldoende garantie dat de titels die nu deel uitmaken van dat archief in de toekomst nog altijd deel zullen uitmaken van datzelfde archief?
- Wordt het archief via **derde partijen** bewaard? Is toegang tot het archief ook verzekerd wanneer de initiële leverancier van het archief om één of andere reden niet actief blijft?

We verzamelden het antwoord op deze vijf vragen voor alle digitale archieven. Als een archief aan alle vijf eisen voldoet, is het advies vanzelfsprekend om de gedrukte collectie van tijdschriften in dat archief te verwijderen (tenzij het in het kader van onderwijs/onderzoek of omwille van de erfgoedwaarde toch in papier te bewaren is, cf. infra). We adviseren ook om tot wieden over te gaan als er geen licentieovereenkomst beschikbaar is en/of niet met een derde partij gewerkt wordt, omdat we oordelen dat er in dat geval toch nog voldoende garanties zijn. Wanneer er echter geen vaste inhoud is en/of geen *perpetual access* (bv. in het geval van JSTOR), is de duurzaamheidscheck negatief. In dat geval mag de betrokken bibliotheek nog steeds overgaan tot wieden, maar moet ze zich ervan bewust zijn dat het digitaal archief minder duurzaam is dan men zou kunnen veronderstellen en is ze verplicht om dit te melden aan de andere afdelingen van KU Leuven Bibliotheken. Zo kunnen andere bibliotheken, als ze dat willen, de collectie in kwestie overnemen.

Ten eerste controleren we dus het bestaan en de duurzaamheid van de digitale versie van het tijdschrift. Ten tweede gaan we na of het nodig is om een gedrukt exemplaar bij te houden in functie van onderwijs of onderzoek. Mogelijk ontbreken bij de e-versie illustraties of zijn ze van slechte kwaliteit, of

zijn andere vormelijke kenmerken van het tijdschrift belangrijk voor onderzoek of onderwijs. Deze vraag wordt door de collectieverantwoordelijken binnen elke bibliotheek afzonderlijk beantwoord, in samenspraak met de betrokken academici. Als het antwoord negatief is, dan kan de bibliotheek het gedrukte tijdschrift uit de gebruikscollectie verwijderen. Voor we tot de definitieve verwijdering overgaan, voeren de erfgoed specialisten van Bijzondere Collecties een erfgoedcheck uit. Wanneer ze het tijdschrift als erfgoed erkennen — en dat kan zowel omwille van de inhoud als omwille van de vorm (speciale band, specifieke ex-libris, enz.) zijn — markeren we de holding als behorende tot de erfgoedcollectie die bijzondere bewaaromstandigheden vereist.

Alle afdelingen van de KU Leuven Bibliotheken die over *holdings* beschikken die binnen het DAGT project vallen, moeten de afgesproken *workflow* doorlopen. Dat impliceert niet dat zij verplicht worden over te gaan tot wieden: de procedure voorziet immers dat ze gedrukte tijdschriften kunnen bijhouden in het kader van onderzoek of onderwijs, of omwille van hun erfgoedwaarde. De verplichting betekent wel dat collectieverantwoordelijken dit deel van de fysieke collectie kritisch moeten doorlichten en de reden voor bewaring (onderwijs/onderzoek of erfgoedwaarde) noteren in het bibliotheekstelsel. ■■

